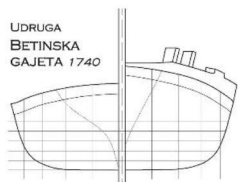

Koordinacija udruga za očuvanje i revitalizaciju
pomorske i brodograditeljske baštine sjeverne Dalmacije

**PRAVILA ZA KONSTRUKCIJU I OPREMU
TRADICIJSKIH DRVENIH BRODOVA
TIPA GAJETA, LEUT, GUC, KAIĆ I BATANA,
S PRAVILIMA REGATNOG JEDRENJA**

Uvod

Koordinacija udruga za očuvanje i revitalizaciju pomorske i brodograditeljske baštine sjeverne Dalmacije (u daljnjem tekstu: Koordinacija) inicijativa je koja okuplja sljedeće udruge s područja Šibenske županije i Zadarske županije: *Ekološka udruga Šepurine* (Prvić Šepurine), *Južnje strane* (Jezera), *Sv. Andrija* (Tisno), *Betinska gajeta 1740* (Betina), *Latinsko idro* (Murter), *Frkata* (Ugrinić) i *Kanata* (Zadar). Ove udruge organizatori su manifestacija i regata koje se održavaju s ciljem očuvanja tradicijskih vještina jedrenja i brodogradnje: *Burtiž* (Prvić Šepurine), *Jezerška lantina* (Jezera), *Idrom po korentu* (Tisno), *Regata za dušu i tilo* (Betina), *Dani latinskog idra* (Murter), *Dir po konalu* (Ugrinić) i *Zadar na idra* (Zadar). Predstavnici spomenutih udruga, uz sudjelovanje ravnateljice Muzeja betinske drvene brodogradnje, usuglasili su na sastanku održanom u Betini 18. svibnja 2023. sljedeća pravila na području svoga djelovanja, koja je podržalo *Športsko društvo YC Zlarin*, organizator regate *Latinskim idrom na kureja*. Šest od sedam spomenutih udruga i *YC Zlarin* nositelji su nematerijalnoga kulturnog dobra „Umijeće plovidbe latinskim i oglavnim jedrom duž hrvatske obale“ (rješenje Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske od 15. studenog 2022.). Pravila su dopunjena na sastanku održanom u Murteru 14. siječnja 2024.

Članak 1.

Definicija tradicijskoga drvenog broda

Tradicijski drveni brod je drveno plovilo koje se javlja u daljoj ili bližoj prošlosti te koje je izvorno vezano za određeni lokalitet ili za određeno područje. Autentičnost tradicijskoga broda određuje se njegovim oblikom i dimenzijama, primjenom tradicionalne brodske konstrukcije te tehnikom izrade i materijalom od kojega je izrađen.

Članak 2.

Tehničke karakteristike tradicijskoga drvenog broda

Tehničke karakteristike drvenih brodova koji nastupaju na regatama u organizaciji udruga članica Koordinacije moraju se temeljiti na tradiciji i izvornosti, pri čemu treba napose voditi računa o sigurnosti posade i broda u lošim vremenskim uvjetima. Brodovi koji ne udovoljavaju tim kriterijima mogu sudjelovati u regatama, ali izvan konkurencije. Tehničke karakteristike brodova u ovim pravilima počivaju na sjevernodalmatinskoj tradiciji, i to pretežno betinskoj, s obzirom na povijesnu i sadašnju prisutnost betinske brodograditeljske škole, ali ne isključuju specifičnosti tradicijske brodogradnje drugih hrvatskih regija iz kojih dolaze plovila koja sudjeluju na regatama u organizaciji udruga članica Koordinacije.

2.1. Trup borda

Trup tradicijskoga drvenog broda mora biti izrađen od drva po pravilima tradicionalnoga brodograditeljskog zanata i zatvoren drvenom oplatom u obliku klasičnih madira. Plastificirani drveni brodovi ne smatraju se tradicijskima u smislu ovih pravila, bez obzira na značajke konstrukcije. Kolumba mora biti isključivo konstrukcijski element, a ne balastni.

2.2. Gajeta

Gajeta je najzastupljeniji tip tradicijskoga drvenog broda na regatama s područja djelovanja udruga članica Koordinacije. U sjevernodalmatinskoj tradiciji to je brod zaobljena trupa, duljine od 5 do 8 m i širine od 2 do 2,5 m, na kojem prova u pravilu seže do trećine njegove duljine i završava pragom. Jarbul se naslanja na prag i na štorte te je pričvršćen za provu metalnim okovom. Ako je prova dulja, jarbul može biti provučen kroz kuvertu ispred praga. Krma treba biti pokrivena malom kuvertom. Sjevernodalmatinsku gajetu odlikuju široki koviduri na bokovima, kroz koje su provučeni štili koji nose faku i škatule za sohe, a pred krmom je katina.

2.3. Leut

Sjevernodalmatinski leut je brod duljine od 7 do 12 m, čvršće građen od gajete i oštrijih podvodnih linija. Zajednička je značajka sjevernodalmatinskih leuta i brodova koji se nazivaju leutima u drugim hrvatskim regijama to što su pokriveni kuvertom u cijeloj svojoj duljini, zbog čega je jarbul provučen kroz kuvertu. Sjevernodalmatinski leuti obično imaju veći otvor u sredini, nerijetko pokriven nižom kabinom, te po dva manja otvora, jedan na krmu i jedan na provi. Neki leuti imaju kabinu na krmu. Mrtva banda je povišena i proteže se oko cijeloga broda. Suprotno uvriježenom mišljenju, špirun ili kljun na provi nije dovoljan da bi se brod smatrao leutom.

2.4. Guc

Guc je brod otvoren poput gajete, ali manjih dimenzija, vitkiji i oštrijih linija na provi i krmu. Registrirane su duljine uglavnom između 3 i 5 m. U sjevernoj Dalmaciji provena kuverta guca pokriva trećinu broda, kao u gajete.

2.5. Kaić

Kaić je brod zaobljena boka, šiljaste prove i s krmnim zrcalom. Registrirana je duljina do 8 metara, no tradicijski su kaići u sjevernoj Dalmaciji mahom kraći od 5,5 m. Manji su kaići otvoreni po cijeloj duljini, a veći su na prednjoj trećini pokriveni kuvertom.

2.5. Batana

Batana, u nekim mjestima na šibenskome i biogradskome području poznata pod nazivom *lađa*, a inače još kao *batela*, manji je i otvoreni brod ravna dna, s bokom na kantun, ravne provene ašte, zakošene prema naprijed, i s krmnim zrcalom. Registrirana je duljina mahom od 3 do 5 m.

Članak 3.

Obilježja snasti

Brodovi tipa gajeta, leut i guc u najvećemu su dijelu sjeverne Dalmacije opremljeni latinskim idrom. Kod kaića se nalaze i latinsko idro i treva (oglavno jedro), a kod batane obično treva. Što se tiče sudjelovanja brodova iz ostalih hrvatskih regija na našim regatama, Koordinacija uvažava činjenicu da je latinsko idro na nekim područjima povijesno slabije zastupljeno, kao i da na nekim područjima izostaje. Ove će se regionalne razlike primjereno vrednovati na našim regatama. Ukaže li se za tim potreba, udruge se potiču na to da predvide zasebne natjecateljske klase za takve slučajeve, kao što je klasa *kvarnerske barke* na *Danima latinskog idra*.

3.1. Lantina

Lantina, treba biti izrađena od drva. Na provenome dijelu ili štelu je suženje za koje se vezuju brac i orce. Idro se na latinu privezuje marahunima/marafunima.

3.2. Jarbul

Jarbul treba biti izrađen od drva i utaknut u nepomičnu škacu, udaljen najmanje za trećinu duljine broda od spoja opasa na provenu aštu. Preporučuje se da visina jarbula odgovora duljini broda, mjerenoj kako je određeno stavkom 3.4. Na vrhu jarbola nalazi se koloturnik (*manat* ili *taja*), kroz koji prolazi konop za dizanje i spuštanje lantine (*gindareše*, *gindac* ili *manat*), koji se hvata na bragu na lantini. Oko jarbola dolazi hunda/funda, drugdje *štroca* ili *troca*, konop koji je nategnut i drži lantinu uz jarbol.

3.3. Škaca

Škaca, u dijelu Zadarske županije zvana *ždrulja* i *druja*, je kvadratni ili pravokutni komad drveta, postavljen na dnu broda iznad lokoča, tako da u pravilu hvata najmanje dva rebra. U sredini ima četvrtasto udubljenje do 4 cm, u koje ulazi donji dio jarbula.

3.4. Idro

Duljina latinskog idra po lantini može biti najviše 1,6 puta veća od duljine broda, uz dozvoljeno odstupanje $\pm 0,5\%$. Pritom se duljina broda mjeri po simetrali, od opasa na provi do opasa na krmi (ne uključuje ašte i ostale elemente).

Tradicionalna formula za izračun duljine idra po lantini, koja najviše vodi računa o sigurnosti posade i broda, odgovara zbroju duljine broda po opasu (kao gore), najveće širine broda i visine broda kod provenoga praga, mjereno od unutarnje strane panižela do gornje strane kuverte.

Latinsko idro po donjem i zadnjem porubu mora biti ravno ili negativno (*uideno*). Nikako ne smije biti pozitivno, odnosno ne smije imati *drob* po donjem i/ili zadnjem porubu, čime se povećava površina idra, ali se gubi izgled karakterističan za izvorno latinsko idro.

Duljina latinskog idra po donjem porubu ne smije biti veća od udaljenosti od provenoga do krmenoga mankula, mjereno po dijagonali i s unutarnje strane mankula.

Na kaiću bez mankula najveća dopuštena duljina latinskog idra po donjem porubu je za 60 cm kraća od duljine kaića po opasu.

Potiče se izrada idra od prirodnoga materijala *tele* ili *idrine*, s rubovima idra upletenima na obrubne konope. Usljed nedostatka prirodnoga materijala, idro može biti izrađeno od sintetičkoga materijala *dacron*. Ne prihvaćaju se drugi sintetički materijali. Preporučuje se da idro bude podijeljeno na here/ferse/ferse, krojnice šivane okomito na os broda. Idro može biti bijelo ili u boji.

Izlaganje komercijalnih reklama na idrima i na trupu broda nije dozvoljeno na regatama tradicijskih plovila.

3.5. Idreni konopi

Poželjno je da konopi za učvršćivanje jarbula i lantine, podizanje lantine i upravljanje idrom – sartije, gindareše/gindac/manat, hunda/funda, brac, orce, poža/škota i imbroji – budu izrađeni od prirodnoga materijala. Prihvaćaju se konopi od sintetičkih materijala, s preporukom da budu od jednobojnog sukanog trofilca. Sartije mogu biti i čelične, ali omotane tankim konopom (*imbujane*).

3.6. Koloturnici, buceli, radanče, bigote i kastanjole

Preporučuje se da koloturnici i buceli budu u drvenom kućištu, a radanče, bigote i kastanjole izrađene od drva.

Članak 4.

Ostala oprema

4.1. Timun

Timun treba biti izrađen od drva, bez dodatnih pomičnih dijelova, kako bi se ostvarila što bolja upravljivost broda. Timun je u dijelu ispod mora širi, dok se lagano sužava u gornjem dijelu koji izlazi iznad krmene ašte i na koji se postavlja ili u koji se udijeva jargola. Duljina timuna ovisi o duljini broda.

4.2. Jargola

Jargola (*argola, jargutla*) je ručka kojom se upravlja timunom. Mora biti izrađena od drva, a duljina i oblik mogu varirati.

4.3. Vesla

Tradicijsko veslo mora biti napravljeno od čvrstoga drvenog materijala koji će prenijeti svu silu veslača na more. Na svakom brodu moraju biti najmanje dva vesla. Na brodu vesla stoje u frkatama.

4.4. Frkate

Frkate su drvene rašlje za odlaganje vesala i lantine. Nalaze se na jednoj strani gajete, po jedna na provenom i na krmenom dijelu.

4.5. Sohe

Sohe su ležišta za vesla za vrijeme veslanja. Izrađuju se od tvrdoga drva i usađuju u škatule na kovidurima. Gornji dio sohe je u obliku potkove.

4.6. Pajoli

Pajoli su pomične daske koje se nalaze na dnu broda iznad santine i olakšavaju kretanje brodom. Izrađuju se od drva i slažu između verzina – bočnih unutarnjih proveza s obiju strana broda. U brodu trebaju biti proveni, krmeni i srednji pajoli.

4.7. Metalni dijelovi konstrukcije

Smiju se koristiti samo oni metalni dijelovi konstrukcije koji su u skladu s tradicijskom gradnjom.

Članak 5.

Klase drvenih brodova na regatama

Brodovi koji sudjeluju na regatama u organizaciji udruga članica raspoređuju se u sljedeće klase:

- **gajeta**, od 5,5 m duljine nadalje, s time da udruge mogu odlučiti da na svojim regatama gajete rasporede u dvije skupine po duljini;

- **leut**, od 7 m duljine nadalje;

- **kaić**, klasa koja obuhvaća kaiće, batane, guce i gajete kraće od 5,5 m.

Svaka od navedenih klasa može biti podijeljena u podgrupe s motorom i bez motora. Potrebna su minimalno tri broda iste kategorije da se formira podgrupa bez motora. Ako je takvih brodova na regati manje od tri, jedrit će ili izvan konkurencije ili u svojoj klasi s motorom.

Članak 6.

Pogon broda

Stanje pogona broda treba odgovarati zapisu u plovidbenoj dozvoli. Svi brodovi koji spadaju u klasu s motorom trebaju imati ugrađenu propelu. Brodovi s motorom bez propele jedrit će izvan konkurencije.

Članak 7.

Propulzija broda

Stanje propulzije broda mora odgovarati zapisu u plovidbenoj dozvoli. Ukoliko brod ima pogon na ugrađeni motor, mora imati i brodski vijak.

Članak 8.

Opći uvjeti sudjelovanja na regatama tradicijskih plovila

8.1. Sudjelovanje na regati

Sve posade s tradicijskim drvenim brodovima koji odgovaraju tehničkim karakteristikama u ovim *Pravilima* natječu se ravnopravno. Brodovi koji imaju jedro drukčije od latinskog mogu sudjelovati u regatama koje organiziraju udruge članice Koordinacije izvan konkurencije, ukoliko za njih na određenoj regati nije predviđena zasebna klasa. Plastificirani i plastični brodovi, brodovi s dodatnom kolumbom, brodovi s balastom na kolumbi te brodovi s motorom bez propele jedre izvan konkurencije.

8.2. Odgovornost sudionika regate

Svi natjecatelji sudjeluju u regati na vlastitu odgovornost i na osobni rizik. Organizator neće prihvatiti nikakvu odgovornost za nastale materijalne štete, pretrpljene ozljede ili smrt sudionika,

prije, za vrijeme ili nakon regate. Vlasnici drvenih brodova i kormilari isključivo su odgovorni za odluke o sudjelovanju nakon početka regate te odluke o prekidu ili nastavku regate. Za sudjelovanje maloljetnih članova posade odgovornost snose vlasnik broda i kormilar koji potpisuje prijavu.

8.3. Posada broda

Osnovnu posadu broda čine kapetan i još dva člana posade. U brodu može biti i više sudionika, a poželjno je i preporuča se da u svakoj posadi bude i djece jer regata ima i odgojni cilj. Djeca moraju imati sigurnosne prsluke. Potpun popis članova posade dostavlja se prilikom registracije, u za to predviđenom vremenu.

Članak 9.

Opći uvjeti organizacije regata tradicijskih drvenih brodova

9.1. Oglas regate

Oglas regate treba sadržavati sljedeće:

1. naziv regate, mjesto i datum održavanja te podatke o organizatoru;
2. napomenu o tome da će se regata voditi prema pravilima jedriličarskih natjecanja;
3. klase brodova koji se natječu te eventualna ograničenja prijave;
4. postupak prijave ili upisa te obrazac prijave koji potpisuje organizator;
5. postupak premjeravanja jedra;
6. vrijeme i mjesto na kojem će biti dostupne upute za jedrenje;
7. signal za start;
8. mjesto i vrijeme za prigovore;
9. vremensko ograničenje i završetak regate;
10. odricanje odgovornosti organizatora.

9.2. Prijava na natjecanje

Preporučuje se da udruge koriste jedinstveni prijavni obrazac za regatu. O načinu prijave odlučivat će regatni odbor svake udruge i objaviti ga u oglasu regate.

9.3. Sadržaj uputa za jedrenje, objava rute

Sastanak kormilara održat će se tijekom jutra na dan regate ili najkasnije jedan sat prije starta.

Upute za jedrenje moraju sadržavati sljedeće:

1. obavijest da će se regata voditi prema pravilima jedriličarskih natjecanja;
2. objavu rute kojom će se jedriti (preporučuje se karta);
3. opis linije starta, načina starta i linije cilja;
4. signal za start;
5. vremensko ograničenje regate;
6. obavijest o vremenskim prilikama i eventualnom skraćanju regatnog polja;
7. mjesto i vrijeme za posebne postupke i prigovore;
8. obavijest o postupku premjeravanja idra prema pravilima;
9. mjesto službene oglasne ploče;
10. obavijest o tome kada i u kojem slučaju je dopušteno pokretanje motora;

11. obavijest o tome kada je dozvoljena upotreba vesla, uslijed nedostatka vjetra;
12. popis nagrada.

9.4. Start regate

Način starta određuje organizator i objavljuje ga u oglasu regate. Na znak starta koji odredi organizator, poteže se sidro i razvija se idro. U slučaju nepogodnih vremenskih uvjeta, kada je zahtjevno usidriti sve brodove i postaviti start tako da svi budu jednako pozicionirani, može se napraviti leteći start.

9.5. Vremenski uvjeti i odgađanje regate

U slučaju nepovoljnih vremenskih uvjeta, kada se jačina vjetra kreće oko 20 čvorova, preporučuje se da se ne daje start regate. Organizatoru se prepušta odluka da odgodi regatu za kasniji termin u istome danu ili za neki drugi termin.

9.6. Dodjela nagrada

Organizator treba voditi računa o tome da dodijeli nagradu za izvornost izvedbe broda i brodske opreme, kako bi potaknuo sudionike da svojim brodovima dadu što tradicionalniji izgled. Takva nagrada treba biti značajna, dok nagrade za pobjednike samoga natjecanja trebaju biti simbolične. Komisija regatnog odbora procjenjuje koji brod zaslužuje nagradu. Pregled brodova i opreme za nagradu za najizvorniji brod vrši povjerenstvo regatnog odbora prije starta.

9.7. Uporaba vesala

Prilikom okretanja *na vitar*, dopuštena je uporaba vesla ili *považanje*, sve dok brod ne uhvati brivu. Nakon toga veslo se mora svrći.

U slučaju vrlo slaboga vjetra, dopustit će se *považanje pod vitar* samo jednim veslom. Takvo dopuštenje daje regatni odbor za vrijeme same regate, unaprijed dogovorenim znakom (truba ili signalna raketa).

Ako vjetar potpuno padne za vrijeme regate, odobrit će se unaprijed dogovorenim znakom uporaba dvaju vesala. Posade koje u tim uvjetima dođu do cilja rangirat će se po redu dolaska.

Považa se tako da veslač stoji iza vesla, onako kako se vozi kada brod nema jedra. Svaku drukčiju uporabu vesla mora odobriti regatni odbor. Ako takva odobrenja nema, posada koja je koristila veslo na neodobreni način bit će diskvalificirana.

Članak 10.

Završne i prijelazne odredbe

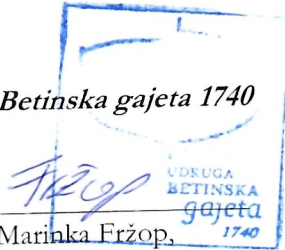
Ova pravila stupaju na snagu danom donošenja, osim odredbi stavka 3.4., a podložna su dopunama i izmjenama.

Odredbe stavka 3.4. primjenjuju se počevši od prve regate u 2025. godini, koja će se održati u Ugriniću.

U Betini, 18. svibnja 2023.

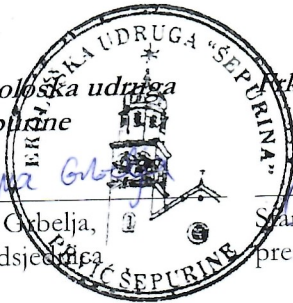
U Murteru, 14. siječnja 2024.

Betinska gajeta 1740

Marinka Fržop,
predsjednica

Ekološka udruga
Šepurine

Iva Gubelja,
predsjednica

Stanislav Kušeta,
predsjednik

Tomislav Tičić,
predsjednik

Juznje strane

Dea Baresić,
predsjednica

Latinsko idro

Jakov Lovrić,
predsjednik

Sv. Andrija

Martina Mudradžija,
predsjednica

YC Zlarin

Roberto Bolanča,
predsjednik

MUZEJ BETINSKE DRY BRODG.

Kate Štirc
predsjednica

